

РИЧАРД ЙЕЙТС

Един от най-великите американски романисти на XX век.

Сънди Телеграф

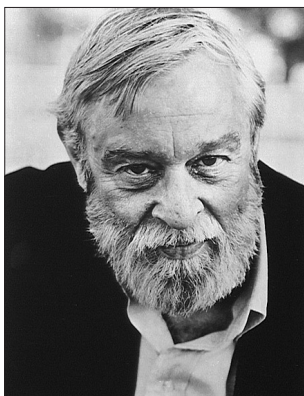
Кейт Уинслет и Леонардо Ди Каприо в кадър от едноименния филм

ПЪТЯТ НА ПРОМЕНИТЕ

Р И Ч А Р Д   Й Е Й Т С

ПЪТЯТ
НА ПРОМЕНИТЕ

За автора

РИЧАРД ЙЕЙТС е роден през 1926 г. в Ню Йорк. Живее в Калифорния. Започва да печата разкази през 1953 г., а първият му роман – „Пътят на промените“ – е номиниран за „Нешънъл Бук Ауорд“ (Националната награда за книга) през 1961 година. Автор е на осем други книги, включително романите „Добро училище“, „Великденско шествие“ и „Нарушаване на мира“, както и на два сборника с разкази – „Единадесет вида самота“ и „Влюбени лъжци“. Умира през 1992 година.

За книгата

Всяка фраза отразява във висша степен интегритет и стилистично майсторство. „Пътят на промените“ оставя у нас ново усещане за най-големите ни съвременни недостатъци: провали в работата, образованието, общността, семейството, брака... и нервите.

НЮ РИПАБЛИК

Ричард Йейтс е писател с властно дарование. Неговата проза е изтънчена и същевременно чувствителна и в нея страстта и иронията са в съвършен баланс. Той ни дарява неочаквана наслада с поток от свежи фрази и стряскащи внезапни прозрения, с точно описание на чувствата и хапливи, лишени от сантименталност възприятия.

СЕТЪДИ РИВИО

Могъща трактовка на една типично американска тема, която бихме могли да определим като „впримченост“... Изключително впечатляващо представяне. Книгата е написана с разбиране, сила и съзнание за сложността и нееднозначността и ни разказва трогателна и увлекателна история.

АТЛАНТИК МАНТАИ

Р И Ч А Р Д   Й Е Й Т С

ПЪТЯТ
НА ПРОМЕНИТЕ

Превод от английски
Станислава Миланова

*На Антон Стайков,
с благодарност за приятелския жест.
от Издателя*

*Ако искате да получите издания на „Кибеа“, поръчайте ги
чрез книгоразпространителя, който ви снабдява, но ако не успеете
по този начин, можете да си ги закупите във фирмената ни книжарница.
Поръчки от провинцията се приемат само по телефона (988 0193).
След като уточните по телефона цените и пощенските разности
и изходите сумата с пощенски запис, ще получите
търсените от вас книги като препоръчана пощенска пратка.*

ЦЕНТЪР ЗА КНИГИ И ЗДРАВЕ И РЕСТОРАНТ „КИБЕА“

София 1000, ул. „Д-р Вълкович“ №2А
(близо до ул. „Ангел Кънчев“ и ул. „Солунска“)

Фирмена книжарница: 988 01 93
Здравословен ресторант: 980 30 67

Richard Yates
REVOLUTIONARY ROAD

Copyright © 1961, copyright renewed 1989 by Richard Yates
All rights reserved.

© Издателска къща „Кибеа“, 2009
© Станислава Миланова, превод, 2009
© Красимира Деспотова, графичен дизайн, 2009

ISBN: 978–954–474–512–7

На Шийла

---

*Уви! когато кротка,
но и бурна е страстта!*

ДЖОН КИЙТС

ЧАСТ ПЪРВА

ЕДНО

След като и последните звуци от генералната репетиция стихнаха, на актьорите от „Лоръл Плейърс“ не им оставаше друго, освен да стоят смълчани и безпомощни и да примигват над светлините на рампата към празната зала. Дъхът им почти секна, когато ниската важна фигура на техния режисьор изникна откъм празните седалки, за да се присъедини към тях на сцената. Той шумно готътри подвижната стълба откъм страничната пътека, изкачи стълпалата до половината, обърна се към тях и им заяви, с няколко прочиствания на гърлото, че са дяволски талантилива трупа и че е чудесно да се работи с тях.

– Не беше лесно – рече той, а очилата му проблясваха сериозно, докато оглеждаше сцената. – Имахме много проблеми и, да си призная, малко или много се бях примирил и не очаквах бог знае какво. Е, слушайте. Може да ви звучи сантиментално, но тази вечер се случи нещо. Докато седях там, изведнъж се изпълних с усещането, че всички вие за първи път играете от сърце. – Той изду джоба на ризата си с пръстите на едната си ръка, за да покаже какво просто, физическо нещо е сърцето, а после сви същата ръка в юмрук, който бавно и безмълвно разклати по време на дългата драматична пауза, затваряйки едното си око и оставяйки влажната си долна устна да се изкриви в гримаса на триумф и гордост. – Направете го отново утре вечер – каза – и ще имаме страхотно представление.

Бяха готови да захлупат от облекчение. Вместо това, треперещи, те ликуваха, смееха се, стискаха си ръцете и се целуваха, някой излезе за каса бира и всички пяха песни около пианото в залата,

докато в един момент единодушно се съгласиха, че е най-добре да приключат и да се наспят добре.

– До утре! – подвикваха си, щастливи като деца, докато потегляха към домовете си под светлината на луната, установявайки, че могат да свалят прозорците и да пуснат вътре свежия въздух с неговия здравословен аромат на глинеста почва и млади цветя. Едва сега много от актьорите от „Доръл Плейърс“ си позволяваха да усетят настъпването на пролетта.

Годината бе 1955, а мястото – област в Западен Кънектикът, където три разраснали се градчета неотдавна бяха съединени от широкия и шумен път, наречен Шосе 12. Актьорите от „Доръл Плейърс“ бяха аматьори, но ценни и много сериозни, внимателно подбрани измежду младите хора в трите градчета, а това щеше да бъде първата им продукция. Цяла зима се бяха събирали в гостините на един или друг, за да обсъждат оживено Ибсен, Шоу и О’Нийл, след това за гласуването, при което здравомислещото мнозинство избра „Вкаменената гора“*, а после и за кастинга, усецайки как всеотдайността им нараства с всяка седмица. Вътрешно може би смятаха режисьора за странен дребосък (и в известен смисъл той беше точно такъв: изглеждаше неспособен да говори другояче, освен изключително тържествено, и често завършваше забележките си с леко поклащане на главата, от което бузите му потреперваха), но го харесваха и уважаваха и вярваха безрезервно в онова, което им казваше. „Всяка пиеса заслужава най-доброто, което актьорът може да даде“, беше им казал веднъж, а друг път: „Запомнете. Ние не просто поставяме пиеса. Ние създаваме общински театър, а това е нещо изключително важно.“

Бедата бе, че от самото начало се страхуваха да не заприличат на глупаци и бяха задълбочили страха си, боейки се да го признаят. Отначало репетираха в съботните – винаги, както изглеждаше, в

---

* Пиеса на Р. Шъруд. – Бел. прев.

онези безветрени февруарски или мартенски следобеди, когато небето е бяло, дърветата са черни, а кафявите полета и хълмове лежат голи и крехки между ивици втвърден сняг. Излизайки през вратата на собствената си кухня, спирайки за миг да закопчае палтото си или да си сложи ръкавиците, всеки от актьорите виждаше пейзаж, на който подobaваха само няколко много стари и порутени от времето къщи; от това собствените им домове изглеждаха безтегловни и неутрайни, някак глупаво неуместно – като множество нови шарени играчки, оставени навън през нощта и измокрени от дъжда. Автомобилите им също не бяха на място – ненужно широки и лъскави в цветовете на бонбони и сладолед, сякаш потръпващи при всяка пръска кал, те пълзяха примирено по разбитите пътища, които от всички посоки се вливаха в дебелия равен асфалт на Шосе 12. Стигнали там, автомобилите сякаш си отгъхваха, попаднали в свои води: дълга ярка долина от цветна пластмаса, шлифовано стъкло и неръждаема стомана – „KING KONE“, „MOBILGAS“, „SHOPORAMA“, „EAT“, но в крайна сметка се налагаше да завият, един след друг, и да поемат по извиващия се черен път, водещ към гимназията; трябваше да отбият и да спрат на тихия паркинг пред актовата зала на училището.

– Здравсти! – поздравяваха се актьорите срамежливо.

– Здравсти!... Здравсти! – и влизаха неохотно вътре.

Струпваха тежките си галоши край сцената, бършеха носове с хартиени носни кърпички,зираха се смръщено в неравните букви на сценария и накрая се обезоръжаваха взаимно с изблицы на снизходителен смях и се съгласяваха, отново и отново, че имат достатъчно време да изгледят нещата. Но нямаха достатъчно време и всички го знаеха, а удвояването и утрояването на репетициите им като че ли само влошаваше положението. Дълго след като бе дошъл моментът, както казваше режисьорът им, „наистина да се справим с това нещо, наистина да го осъществим“, то си оставаше статично, безформено, нечовешки тежко; отново и от-

ново те прочитаха обещанието за провал в очите на останалите, в извинителните кимвания и усмивки при сбогуването и в трескавата бързина, с която се втурваха към колите си и поемаха към домовете си, където ги чакаха по-стари и не така очевидни обещания за провал.

И ето че тази вечер, двадесет и четири часа преди премиерата, някак си бяха успели да го направят. Замайани от непривичното усещане на грима и костюмите през тази първа топла вечер от годината, те бяха забравили да се страхуват: бяха позволили на действието в пиесата да ги сграбчи, да ги понесе и да се разбие като вълна; може би звучеше сантиментално (и какво от това?), но всички бяха играли от сърце. Кой би могъл да иска повече?

Публиката, пристигаща в гълга чиста броеница от коли на следващата вечер, също бе много сериозна. Също като актьорите, зрителите бяха предимно хора под средната възраст, облечени добре в стила, определен в нюйоркските магазини за грехи като „провинциално неофициален“. Веднага се виждаше, че тези хора се отличаваха от обикновената тълпа, що се отнасяше до образование, работа и добро здраве, беше ясно също, че смятаха вечерта за важна. Всички, разбира се, знаеха – и го повтаряха отново и отново, докато влизаха един по един вътре и заемаха местата си, че „Вкаменената гора“ едва ли можеше да се определи като една от най-великите световни пиеси. Но в крайна сметка творбата бе прилична и представяше гледна точка, не по-малко актуална днес, отколкото през тридесетте години („Дори по-актуална – както не спираше да повтаря на съпругата си един мъж, който хапеше устни и кимаше, за да подчертае гумите си. – Дори по-актуална, като се замислиш“.) Главното обаче не беше самата пиеса, а трупата – смелата идея за създаването ѝ, здравословният, обнадеждаващ замисъл: раждането на един истински добър общински театър тук, сред тях. Това ги беше привлякло – достатъчно

множество, за да изпълни повече от половината зала, и пак това ги правеше мълчаливи и напрегнати, готови да се насладят, когато светлините угаснаха.

Завесата се вдигна и разкри декор, чиято задна стена все още се поклащаше заради хукналия в последния момент сценичен работник, а първите няколко реплики от диалога бяха заглушени от скърцане и шум зад кулисите. Тези дребни неуредици издаваха нарастващата нервност на актьорите от „Доръл Плейърс“, но у публиката като че ли само засилиха предчувствието за едно отлично представление. Те сякаш казваха любезно: Един момент; още не сме започнали. Всички тук сме поизнервени, но имайте търпение. Скоро вече нямаше нужда от извинения, тъй като публиката гледеше младата жена, изпълняваща ролята на главната героиня, Гейбриъл.

Жената се казваше Ейприл Уилър и при първата ѝ поява на сцената из публиката премина шепотът „прекрасна“. Малко по-късно последваха обнадеждени побутвания и приглушени реплики „Тя е добра“, както и горди кимвания от страна на неколцината зрители, които по случайност знаеха, че преди по-малко от десет години е учила в една от водещите театрални школи в Ню Йорк. Тя беше на двадесет и девет години, висока, с пепеляворуса коса и патрицианска красота, която съответстваше идеално на ролята и дори аматьорското осветление не успяваше да го скрие. Нямаше значение, че раждането на две деца бе позакръгло таза и бедрата ѝ, тъй като тя се движеше със срамежливо чувствената грация на девойка; всеки, който случайно погледнеше Франк Уилър, кръглоликия, интелигентно изглеждащ млад мъж, който седеше на последния ред и хапеше юмрука си, би казал, че прилича повече на неин поклонник, отколкото на съпруг.

– *Понякога усещам, че цялата горя* – казваше тя, – *и ми се иска да изляза навън и да направя нещо напълно откачено и прекрасно...*